

DNEVI POKLICNE IN ZAPOSLOVITVENE REHABILITACIJE 2024!

Novosti na zakonodajnem področju

Izhodišča za pripravo sprememb na področju pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Republiki Sloveniji

Marijan Papež

25. september 2024

- **Konec aprila 2024** je Vlada Republike Slovenije sprejela **Izhodišča za pripravo sprememb na področju pokojninskega in invalidskega zavarovanja in** s tem dala zeleno luč za začetek pogajanj s socialnimi partnerji.
- Dobro je, da že imamo **Belo knjigo** iz leta 2016 in **Usklajena izhodišča** med socialnimi partnerji iz julija 2017.
- V preteklih desetih letih je bilo uveljavljenih kar **14 novel ZPIZ-2**, od tega osem v obdobju štirih let, in sicer od leta 2020 do 2023, in smo že pri ZPIZ-2N.

- **Pokojnina mora ostati ekonomska kategorija** z elementi solidarnosti, ki jih je v sistemu obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja veliko, z najnovejšimi spremembami ZPIZ-2 vse več in v večjem obsegu.
- **Pokojninski sistem ima in mora ohraniti temelje v zavarovanju**, zato morajo biti pravice odmerjene predvsem oziroma v čim večjem obsegu v odvisnosti od obdobja vključenosti, od predhodnega plačila prispevkov ter njihove višine.

STAROSTNA POKOJNINA ZPIZ-2

- za 40 let pokojninske dobe brez dokupa moški in ženska pri starosti 60 let

- **PREDLOG v IZHODIŠČIH**

- **POSTOPNO ZVIŠANJE UPOKOJITVENE STAROSTI IZ 60 NA 62 LET**

Od leta 2028 naprej, za 3 mesece na leto do leta 2035.

STAROSTNA POKOJNINA ZPIZ-2
za najmanj 15 let zavarovalne dobe.
Moški in ženska pri starosti 65 let.

PREDLOG v IZHODIŠČIH
POSTOPNEGA ZVIŠANJA UPOKOJITVENE
STAROSTI iz 65 NA 67 LET
Od leta 2028 naprej, za 3 mesece na leto
do leta 2035.

POENOTENJE RAZLIČNIH DOB

- **pokojninska doba**
- **zavarovalna doba-bi ostala, za starostno pokojnino pri starosti 56 oz. 67 let**
- **dodana doba- bi ostala, ker se upošteva za ugotavljanje pogojev, ne pa za izračun višine starostne pokojnine**

Tako ne bi za pridobitev pravice do starostne pokojnine več poznali instituta pokojninske dobe brez dokupa, posebne dobe, dokupljene dobe ampak bi bila potrebna pokojninska doba

- **MOŽNE SPREMEMBE :IZENAČITEV DOB**
- **TO BI POMENILO, DA BODO ZA NEKATERE UGODNEJŠI POGOJI ZA UPOKOJITEV KOT PO ZPIZ-2**
- **NA TA NAČIN BI BILA DOSEŽENA VEČJA PREGLEDNOST SISTEMA NA TEM PODROČJU**

POENOTENJE RAZLIČNIH DOB

V IZHODIŠČIH JE NAVEDENO:

„S tem ukrepom bi se torej **zasledovalo zavarovalno načelo**, na podlagi katerega bi se enotno priznavala prispevna obdobja, ne glede nato, na kateri podlagi so bila le-ta priznana **ter zgolj v odvisnosti od višine plačila prispevkov.**“

Za vsa obdobja niso bili plačani prispevki (npr. prvo leto otrokove starosti po 189. čl. ZPIZ-1).

Za delavce v delovnem razmerju, če so bili prispevki samo obračunani oz. če je delavec v delovnem razmerju.

28. člen - Znižanje starostne meje za pridobitev pravice do starostne pokojnine

SEDAJ

1. Otroci:
2. Služenje obveznega vojaškega roka
Upravičen je **moški**
Za 2/3 njegovega dejanskega trajanja
3. Vstop v obvezno zavarovanje pred 18. letom starosti
Upravičena sta **moški in ženska**
Za ves čas trajanja obveznega zavarovanja do dopolnjenega 18. leta starosti

MOŽNE SPREMEMBE:

OSTALO BI SAMO ZNIŽANJE STAROSTNE MEJE, OB DVIGU STAROSTI, **ZARADI VSTOPA V OBVEZNO ZAVAROVANJE IN SICER PRED 20. LETOM STAROSTI, ČE BO STAROST 62 LET**

PREDČASNA POKOJNINA ZPIZ-2

za 40 let pokojninske dobe moški in ženska
pri starosti 60 let

NI MOŽNO ZNIŽATI STAROSTNE MEJE
TRAJNO ZNIŽANJE POKOJNINE DO 18 %

MOŽNE SPREMEMBE

**OB IZENAČITVI DOB, BI BILA PREDČASNA POKOJNINA
UKINJENA**

30. člen (pokojninska osnova)

- Starostna pokojnina se odmeri od pokojninske osnove, ki jo tvori mesečno povprečje osnov zavarovanca (plačani prispevki).
- **Iz katerikoli zaporednih 24 let** zavarovanja od 1. januarja 1970 naprej.
- Koledarsko leto, v katerem so bili za najmanj šest mesecev zavarovanja plačani prispevki.
- Če obvezno zavarovanje sploh ni obstajalo oziroma če podatkov o osnovah ni mogoče pridobiti, se tako leto pri izračunu pokojninske osnove preskoči.
- Ne upoštevajo se osnove iz 148. člena (osnova za prispevek za posebne primere zavarovanja) in 151. člena (osnova za dokup dobe).
- Ne upoštevajo se osnove iz koledarskega leta, v katerem zavarovanec uveljavlja pravico do pokojnine.

Pokojninska osnova

PREDLOG v IZHODIŠČIH

PODALJŠANJE OBDOBJA IZ 24 LET NA

**POSTOPNO PODALJŠANJE NA 40 LET UPOŠTEVANJE, Z
IZLOČITVIJO KATERIKOLI 5 LET NAJSLABŠIH LET.**

- **ZAMENJAVA SISTEMA PRERAČUNAVANJA PLAČ IN OSNOV
IZ BRUTO V NETO (IZ POVPREČNE STOPNJE DAVKOV IN
PRISPEVKOV NA DOHODNINSKO LESTVICO)**

Dvig odmernega odstotka

- Dvig odmernega odstotka je predlagan kot kompenzacija za **upoštevanje daljšega referenčnega obdobja** pri izračunu pokojninske osnove in kot ukrep za ohranjanje ustreznosti (zadostne višine) pokojnin.
- **Predlagan je dvig odmernega odstotka s 63,5 % na 65,5 % za 40 let dobe.** Odmerni odstotek **za 15 let dobe bi znašal 30 %** (v letu 2026), odmerni odstotek za polno pokojninsko dobo pa bi se začel zviševati leta 2028, in sicer za 0,25 odstotne točke letno, da bi leta 2035 dosegel 65,5 %.
- Dvig odmernega odstotka bi potekal tudi sočasno z dvigom starostne meje za upokojitev.

Dvig odmernega odstotka

- **V IZHODIŠČIH JE NAVEDENO:**

„**da so pri tem odveč pomisleki, da bi dobili tri kategorije upokojencev** – tiste, ki so se upokojevali z **odmernim odstotkom 57,25; tiste s 63,5 in tiste s 65,5**. Za vsako izmed teh skupin so namreč **veljali bistveno drugačni upokojitveni pogoji**, ki so se postopoma spreminjali in ki dejansko upravičujejo razlike med odmernimi odstotki. **Prav tako velja, da bo odmerni odstotek 65,5% uveljavljen leta 2035**, kar pomeni, da bo od zadnje upokojitve z odmernim odstotkom 57,25 % minilo že 16 let.

Dvig odmernega odstotka

- Tako da lahko ocenim, da je predlog povišanja odmernega odstotka **v izhodiščih s 63,5 na 65,5** glede na vse naštetu v zvezi z različno višino odmernih odstotkov za upokojene v posameznih obdobjih in predvideno občutno podaljšanje referenčnega obdobja za izračun pokojninske osnove in ne nazadnje tudi dvig odmernih odstotkov z ZPIZ-2G **ustrezen**, saj bo veljalo tudi prehodno obdobje **in bistveno ne povečuje razlik pri odmeri pokojnine od najnižje oziroma najvišje pokojninske osnove**.
- Prejšnji predlog iz osnutka izhodišč, ko je bil predviden dvig odmernega odstotka na 68 in »sindikalni« predlog celo na 70, pa je nesorazmeren in **bi povzročal prevelike razlike med upokojenimi** v različnih obdobjih.

Dvig odmernega odstotka

- Za ponazoritev predstavljam primerjavo med odstotki za 40 let pokojninske dobe.
- Odstotki **57,25, 63,5, 65,5 in 70 pomenijo** v primerjavi z odmernimi odstotki pred ZPIZ-2, ko je bil narejen matematični preračun, zaradi dviga valorizacijskega količnika za zadnje leto pred upokojitvijo **z 0,732 na 1:**
- **57,25 je enako prejšnjemu 78,**
- **63,5 je enako 86,7** (tako visokega odmernega odstotka za 40 let pokojninske dobe moški niso imeli nikoli, najvišji je bil 85),
- **65,5 je enako 89,6,**
- **70 pa je enako kar 95,6,** kar bi pomenilo kar za 10,6 odstotne točke več od 85 odstotkov za moške za doseženih 40 let pokojninske dobe do ZPIZ-1.

Odmera od najnižje in najvišje pokojninske osnove za 40 let pokojninske dobe od 1.1.2024

ODMERA OD NAJNIŽJE POKOJNINSKE OSNOVE

- Po **ZPIZ-2** odmerjena starostna pokojnina za 40 let pokojninske dobe od najnižje pokojninske osnove v višini **63,5 % znaša 763,80 EUR.**
- Po **ZPIZ-1** odmerjena za enako dolgo pokojninsko dobo **moškega** v višini **72,5 % pa 638,35 EUR.** Razlika v korist ZPIZ-2 odmerni 63,5 proti ZPIZ-1 odmerni 72,5 je **125 EUR.**

ODMERA OD NAJVIŠJE POKOJNINSKE OSNOVE

- Po **ZPIZ-2** odmerjena starostna pokojnina za 40 let pokojninske dobe od najvišje pokojninske osnove v višini **63,5 % je znaša 3.055,21 EUR.**
- Po **ZPIZ-1** odmerjena za enako dolgo pokojninsko dobo **moškega** v višini **72,5 % pa 2.553,39 evrov.** Razlika v korist ZPIZ-2 odmerni 63,5, proti ZPIZ-1 odmerni 72,5 je **500.**
- **ZPIZ-2 JE USTAVIL PADANJE ODMERNEGA Odstotka, ZPIZ-2G GA JE DVIGNIL**
- Če bi bilo za moške še vedno 57,25 pa bi znašala po ZPIZ-2 od najnižje 688,62 EUR, od najvišje pa 2.754,50 EUR (razlika 50,27 oziroma 201,11 EUR)

USKLAJEVANJE POKOJNIN

- **Nadalje se postavlja vprašanje redefinicije parametrov** na podlagi katerih se trenutno izvaja usklajevanje pokojnin (trenutno 60% rasti povprečne plače in 40% rasti cen življenjskih stroškov).
- V zvezi z načinom usklajevanja pokojnin **se predlaga postopna sprememba obstoječega usklajevanja iz razmerja 60 % (rast plač) / 40 % (inflacija) na način, da se vsaki dve leti delež rasti plač v formuli usklajevanja zniža za 10 odstotnih točk**, dokler v letu 2033 ne doseže **20/80**, kjer ostane do leta 2035.
- Na vzdržnost pokojninske blagajne ima vsekakor **način usklajevanja pokojnin in drugih dajatev zelo pomemben učinek, seveda pa tudi na višino oziroma dostojne prejemke.**

Realna vrednost starostnih pokojnin

- V letu **2023** zmanjšanje za **2,1 %**. V letu **2022** zmanjšanje za **0,7 %**.
- V letu **2021** povečanje za **3 %**. V letu **2020** povečanje za **4,7 %**.
- V letu **2019** povečanje za **1,4 %**. V letu **2018** povečanje za **1,4 %**.
- V letu **2017** zmanjšanje za **0,1 %**. V letu **2016** povečanje za **0,6 %**.
- V letu **2015** zmanjšanje za **0,1 %**. V letu **2014** zmanjšanje za **0,4 %**.
- V letu **2013** zmanjšanje za **1,8 %**. V letu **2012** zmanjšanje za **3,7 %**.
- V letu **2011** zmanjšanje za **1,7 %**. V letu **2010** zmanjšanje za **0,8 %**.

RAZMERJE - NETO POKOJNINE : NETO PLAČE po letih

LETO	POVPREČNE STAROSTNE POKOJNINE BREZ SORAZMERNIH DELOV POKOJNIN IN DELNIH POKOJNIN V %	DELEŽ UŽIVALCEV STAROSTNE POKOJNINE BREZ SORAZMERNIH DELOV POKOJNIN IN DELNIH POKOJNIN MED UŽIVALCI STAROSTNE IN DELNE POKOJNINE V %	POVPREČNE STAROSTNE POKOJNINE BREZ SORAZMERNIH DELOV POKOJNIN IN DELNIH POKOJNIN Z DOPOLNJENIMI 40 ALI VEČ LETI POKOJNINSKE DOBE V %	DELEŽ UŽIVALCEV STAROSTNE POKOJNINE BREZ SORAZMERNIH DELOV POKOJNIN IN DELNIH POKOJNIN Z DOPOLNJENIMI 40 ALI VEČ LETI POKOJNINSKE DOBE MED UŽIVALCI STAROSTNE POKOJNINE BREZ SORAZMERNIH DELOV POKOJNIN IN DELNIH POKOJNIN V %	POVPREČNE STAROSTNE POKOJNINE V %	POVPREČNE INVALIDSKE POKOJNINE V %	POVPREČNE DRUŽINSKE/ VDOVSKE POKOJNINE V %
2014					60,8	47,1	38,6
2015	67,0	84,9	79,7	26,8	60,2	46,6	38,1
2016	66,5	84,5	78,2	27,8	59,5	46,0	37,6
2017	65,4	84,1	76,2	29,0	58,4	45,2	36,8
2018	65,7	83,8	75,6	30,7	58,5	45,4	36,7
2019	65,3	83,6	74,1	33,0	58,0	45,0	36,3
2020	64,2	83,3	72,2	35,4	57,0	44,0	35,5
2021	64,1	83,2	71,4	37,7	56,9	44,2	35,0
2022	67,0	83,0	74,1	39,9	59,3	46,1	36,4
2023	64,4	83,0	71,0	42,3	57,0	44,0	34,8

POVPREČNA STAROST NOVIH UŽIVALCEV POKOJNIN IZ OBVEZNEGA ZAVAROVANJA (brez uživalcev predčasne pokojnine in uživalcev z zavarovalno dobo s povečanjem) po letih

LETO	STAROSTNA (Z DELNO)				INVALIDSKA			
	ŽENSKE		MOŠKI		ŽENSKE		MOŠKI	
	LET	MES	LET	MES	LET	MES	LET	MES
2014	59	0	61	2	51	3	54	5
2015	59	2	61	4	52	0	54	5
2016	60	0	61	9	52	4	55	0
2017	60	4	62	3	53	7	55	4
2018	60	6	62	4	54	6	55	9
2019	60	8	62	6	54	10	55	7
2020	60	11	62	8	54	11	55	6
2021	61	6	62	8	55	4	56	0
2022	61	8	62	10	55	2	55	9
2023	61	9	62	10	55	1	56	0

VIR: ZPIZ

**POVPREČNA POKOJNINSKA DOBA NOVIH UŽIVALCEV POKOJNIN IZ OBVEZNEGA ZAVAROVANJA (brez
uživalcev predčasne pokojnine in uživalcev z zavarovalno dobo s povečanjem) po letih**

LETO	STAROSTNA (Z DELNO)				INVALIDSKA			
	ŽENSKE		MOŠKI		ŽENSKE		MOŠKI	
	LET	MES	LET	MES	LET	MES	LET	MES
2014	36	2	37	9	26	10	27	6
2015	36	11	37	9	27	6	27	3
2016	37	2	37	6	27	6	27	9
2017	37	3	36	7	29	3	27	6
2018	38	9	37	1	28	11	27	7
2019	39	0	36	10	28	11	27	8
2020	38	10	36	10	28	7	27	5
2021	38	5	36	11	29	7	27	1
2022	38	3	37	0	28	10	27	0
2023	38	7	37	11	28	6	26	10
% STAROSTNIH POKOJNIN Z DOPOLNJENIMI 40 ALI VEČ LETI POKOJNINSKE DOBE V 2023					ženske: 79,2		moški: 74,0	

POVPREČNA DOBA PREJEMANJA POKOJNINE UŽIVALCEV, KI JIM JE PRENEHALA PRAVICA DO POKOJNINE po letih

LETO	STAROSTNA (Z DELNO)				INVALIDSKA				DRUŽINSKA / VDOVSKA	
	ŽENSKE		MOŠKI		ŽENSKE		MOŠKI		SKUPAJ	
	LET	MES	LET	MES	LET	MES	LET	MES	LET	MES
2014	23	1	16	11	24	8	18	9	12	6
2015	23	6	17	0	25	4	19	5	12	10
2016	24	1	17	7	26	0	19	11	13	0
2017	24	5	17	8	26	2	20	8	13	2
2018	24	9	18	0	26	10	20	10	13	3
2019	24	11	17	7	27	1	21	3	13	8
2020	25	6	18	2	27	11	21	9	14	0
2021	24	9	17	7	28	0	21	9	14	0
2022	25	3	17	8	28	3	21	9	14	4
2023	25	11	17	10	28	8	22	9	15	0

Vdovska pokojnina

PREDLOG V IZHODIŠČIH

- **Dvig vdovski h pokojnin s 70 % na 80 %**
- To je vsekakor ustrezen rešitev in se s tem tudi nadgrajuje uvedba zagotovljene vdovske pokojnine, ki je bila uvedena z ZPIZ-2N s 1. januarjem 2024 in bo pomenila višje vdovske pokojnine **za vse nove uživalce.**

Uveljavitev načela »vsako delo šteje«

• PREDLOG V IZHODIŠČIH

• „To zajema:

• **plačevanje polnih prispevkov od vseh oblik dela in prednostni zavarovalni red,**

• zvišanje zavarovalnih osnov za samostojne podjetnike (s 75 % na 86 %),

• nadzor nad plačevanjem prispevkov,

• odstranitev zgornje meje prispevne osnove pri samozaposlenih, družbenikih in kmetih.“

Pri uvedbi načela »vsako delo šteje«, bi bilo potrebno razmisliti o povečanju razmerja med najnižjo in najvišjo pokojninsko osnovo iz sedanje najvišje, ki je 4 kratnik najnižje, npr. kot je opredeljeno v Beli knjigi, na 5 kratnik.

Izenačenje višine prispevnih stopenj (13 % / 13 % ali 12,175 / 12,175 %)

- To bi v praksi pomenilo večjo obremenitev delodajalcev in ob nespremenjenih bruto plačah višje plače delojemalcev.
- Slovenija je ena redkih držav v Evropi, da so prispevki delodajalcev nižji od delojemalskih, kar velja že od leta 1996.
- Na razpolago je kar veliko možnosti pri dvigu prispevnih stopenj za delodajalce in znižanju za delojemalce, v okviru sedanje skupne višine prispevne stopnje, **ki znaša 24,35 % (delodajalci 8,85% in delojemalci 15,5%),**
- Vsekakor pa je tudi možno, da bo ostala višina prispevkov za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje nespremenjena.

Preučitev možnosti za nove vire financiranja pokojninske blagajne

V IZHODIŠČIH JE NAVEDENO:

„V sodelovanju z drugimi resornimi ministrstvi **bomo preučili možnosti uvedbe novih virov financiranja pokojninske blagajne**, kot je npr. višja obremenitev drugih razpoložljivih virov dohodkov posameznikov, ki ne izvirajo iz dela, ter dolžnost plačila prispevkov tudi od premoženja posameznika.“

- **Z ZPIZ-2 je bila predvidena ustanovitev Demografskega rezervnega sklada**, a po 12 letih se to še ni zgodilo. Seveda pa se desetletja postavljajo vprašanja in se tudi preučujejo možnosti, kje zagotoviti nove vire financiranja pokojninske blagajne, a pri tem še nismo bili uspešni.

Prehod na poenostavljeni bruto sistem pokojnin

- Bruto plače se za izračun pokojninske osnove ne bi več preračunavale na neto s povprečno stopnjo davkov in prispevkov, **temveč z dejansko stopnjo posameznika.**
- To bi **pomenilo ugodnejšo odmero** pokojnine za plače, **ki ne dosegajo povprečne plače, in nižjo za tiste, ki presegajo povprečne plače.**
- Tisti, ki **so imeli ves čas zavarovanja** plače oziroma zavarovalne osnove nizke in imajo zato odmero pokojnine od najnižje pokojninske osnove, **s tem ne bi nič pridobili pri višini pokojnine.**
- **Izvedba ni enostavna,** in če bo prišlo do spremembe, bo potrebna zelo postopna uvedba.

Dokup

- Možnost dokupa pokojninske dobe naj bi se **znižala s petih na tri leta** in **preučilo, ali je sedanji prispevek ustrezen** ali ga je treba povečati.
- Tudi zaradi možne izenačitve vseh dob in z dokupljeno dobo možnosti pridobitve **pravice do starostne pokojnine in ne predčasne**, kot velja sedaj.

Prilagoditev spodbud za delo po izpolnitvi pogojev za upokojitev

- **V IZHODIŠČIH JE NAVEDENO:**

»**Predvidi se znižanje dodatnega** odmernega odstotka za **ostajanje v zaposlitvi na 1 % na pol leta (2 % na leto, od leta 2028)**, ki pa še vedno ostane višji, kakor znaša odmerni odstotek za posamično leto pred izpolnitvijo upokojitvenih pogojev [sedaj 1,5 % za pol leta in 3 % na leto]. **Hkrati se predlaga povečanje dela starostne pokojnine** (pri polni upokojitveni starosti in pogoju, da zavarovanci plačujejo polne prispevke).«

Če je predlog odmernega odstotka določen, pa je povečanje dela starostne pokojnine neopredeljeno, kar ni dobro.

Letni dodatek

- **V IZHODIŠČIH JE NAVEDENO:**
- „V preteklih letih je bil letni dodatek ne glede na sistemske predpise izplačan v več razredih, **predlaga pa se, da bi se določil po linearni funkciji.** Določitev letnega dodatka na ta način zagotavlja, da ne bo večjih razlik med višinami letnih dodatkov, ki jih prejemajo upokojenci s podobno višino pokojnin.“
- Predlagan način določitve letnega dodatka **je vsekakor pravičnejši od sedanjih pet razredov oziroma dveh**, ki sta določena v sistemskem zakonu.
- **Je pa LD v sedanji in predlagani obliki vsekakor močan socialni korektiv**, saj dobijo višji dodatek prejemniki nižjih pokojnin, ki so manj plačevali v sistem.

Prenos invalidnin za telesno okvaro v predpise s področja varstva invalidov

- **V IZHODIŠČIH JE NAVEDENO:**
- **„Potrebna bi bila natančna analiza sistemov, ki pravice vežejo na ugotovljene telesne okvare ter ugotovitev, pod katero pristojnost spadajo, saj je v izogib ponavljanju postopkov ugotavljanja telesne okvare ter različnim rešitvam smiselno vse telesne okvare urediti v enotnem sistemu izven sistema pokojninskega in invalidskega zavarovanja.“**
- Poskus prenosa je bil že z ZPIZ-2 leta 2013, a se **v dobrih osmih letih ni nič naredilo in so bile invalidnine za telesno okvaro v polnem obsegu v letu 2021 vrnjene** v sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja.
- Bomo videli, ali se bo res kaj uredilo na tem področju, ki pa je pri reformi obrobna zadeva.

INVALIDSKO ZAVAROVANJE

- V IZHODIŠČIH sta od 35 strani, invalidskemu zavarovanju namenjeni **le dve strani**, od tega pa je ena stran statistike.
- Po moji oceni odločno premalo, da bi lahko pričakovali kakšno resno spremembo invalidskega zavarovanja, ki jo potrebujemo.
- V nadaljevanju podajam vso vsebino v Izhodiščih, ki naj bi pomenila spremembo INVALIDSKEGA ZAVAROVANJA

Glavni cilji prenove invalidskega zavarovanja

- »• **Zagotoviti učinkovit sistem za ohranjanje in pridobitev zaposlitve osebam z začasno ali trajno zmanjšano zmožnostjo za delo.**
- **Vzpostaviti učinkovit sistem poklicne rehabilitacije**
- **Vzpostaviti preglednejši sistem invalidskega zavarovanja**

Vsi navedeni ukrepi so zastavljeni na način, da se lahko **uresniči cilj izboljšanja gmotnega položaja uživalcev pravic iz invalidskega zavarovanja.**«

„V poglavju o INVALIDSKEM ZAVAROVANJU se podajajo predlogi za sistemsko prenovo invalidskega dela obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Republiki Sloveniji **s poudarkom na prenovi instituta poklicne rehabilitacije in preoblikovanju definicije invalidnosti.** Predstavljajo podlago za razpravo ter nadaljnji razvoj invalidskega zavarovanja v Sloveniji.“

POKLICNA REHABILITACIJA

- „Poklicna rehabilitacija ima v okviru urejanja invalidskega zavarovanja poseben status in pomen, saj ji je zaradi zagotavljanja in varovanja zaposlitve delovnih invalidov ter njihove socialne vključenosti **namenjena osrednja vloga**.
- Na pomen poklicne rehabilitacije je opozarjala že vsebina Bele knjige o pokojninah iz leta 2016, ki je kot enega od ukrepov na področju invalidskega zavarovanja predlagala, da naj bo pravica do poklicne rehabilitacije v prihodnjem sistemu tudi z vidika izvajanja temeljna pravica iz invalidskega zavarovanja.“

Že v ZPIZ-1 je bila poklicna rehabilitacija opredeljena kot temeljna pravica, pa smo imeli v letu 2023 povprečno 172 uživalcev nadomestil za čas poklicne rehabilitacije (vseh uživalcev nadomestil iz invalidskega zavarovanja je bilo lani povprečno nekaj nad 43 tisoč).

„Po Usklajenih izhodiščih iz leta **2017 so socialni partnerji soglašali**, da mora na področju invalidskega zavarovanja, ob vzpostavitvi ustreznega stanja na trgu dela, **poklicna rehabilitacija postati temeljna pravica iz invalidskega zavarovanja**, pri čemer je treba vzporedno prilagajati tudi sistem zdravstvenega zavarovanja ter varnosti in zdravja pri delu ter drugih sistemov, povezanih z invalidskim zavarovanjem. „

Sedaj v Izhodiščih ni zaznati nobenih rešitev, ki bi nakazovale, kako bi lahko prišli do tega, da bi poklicna rehabilitacija postala temeljna pravica.

Iz Bele knjige

- „Zavarovancem, pri katerih bi bilo ugotovljeno, **da niso sposobni opravljati dela na delovnem mestu, ki so ga opravljali pred nastankom invalidnosti**, imajo pa preostalo delovno zmožnost v okviru svojega poklica, **bi bilo treba najprej zagotoviti poklicno rehabilitacijo**, ki bi morala biti kratka in bi omogočala ohranitev ali pridobitev delovnega mesta. V primeru, da bi bile omejitve preostale delovne zmožnosti take, da se s poklicno rehabilitacijo ne bi moglo ohraniti ali pridobiti delovnega mesta, pa bi bila v okviru poklicne rehabilitacije smiselna uvedba usposabljanja za drug poklic, za katerega je izkazana potreba na trgu dela.“

To pomeni, da ne bi prišlo do priznanja kategorije invalidnosti ampak do poklicne rehabilitacije.

“Osnovni namen poklicne rehabilitacije mora biti v pravočasni odzivnosti na način, da se odpravijo ali ublažijo posledice bolezni ali poškodbe in morebitne posledične zmanjšane delovne zmožnosti. Z njo se zavarovancu zagotavlja ohranitev zaposlitve oziroma izboljšuje njegove nadaljnje možnosti za nadaljnje delo, hkrati pa tudi socialna vključenost in socialna varnost. Za dosego tega pa je potrebno sočasno prilagajanje zdravstvenega in invalidskega zavarovanja ter sodelovanje ključnih akterjev procesov rehabilitacije (ZZZS, ZPIZ, ZRSZ, izvajalci medicine dela, izvajalci zaposlitvene rehabilitacije).“

Če ne bo prišlo do ustrezne spremembe invalidskega zavarovanja, ne bodo pomagale spremembe na drugih področjih, ki so seveda tudi zelo pomembne.

ENOTNI IZVEDENSKI ORGAN

„K zagotavljanju hitre aktivacije vseh deležnikov v postopku bi lahko prispevalo tudi oblikovanje enotnega izvedenskega organa (v nadaljevanju: EIO), ki bi zagotavljal zbiranje dokumentacije na enem mestu, obenem pa bi o trajnejši nezmožnosti za delo ter morebitnem vstopu v poklicno rehabilitacijo lahko odločali vsi izvedenci znotraj enotnega izvedenskega organa, kar bi vsekakor prispevalo h kakovostnejšim, hitrejšim in enotnejšim odločitvam ter preprečevanju podvajanja postopkov.

Enotni izvedenski organ bi moral usklajevati rehabilitacijska prizadevanja treh glavnih deležnikov, in sicer ZZZS, ZPIZ in ZRSZ.“

EIO lahko prispeva ob pogoju, če pride do vsebinskih sprememb zakonodaje na več področjih. Sam po sebi pa ne more prinesti željenih sprememb.

UVEDBA UNIVERZALNE DELOVNE DOKUMENTACIJE

Za učinkovitejšo obravnavo zavarovancev z začasno ali trajnejšo nezmožnostjo za delo je tako z vidika odprave administrativnih ovir in trajanja posameznih postopkov pred različnimi organi kot tudi z namenom zagotoviti večjo kakovost in usklajenost ocen izvedencev v posameznih fazah postopka, **ključnega pomena (ne glede na ustanovitev EIO) uvedba univerzalne delovne dokumentacije. Smisel univerzalne dokumentacije je razpoložljivost celovite zdravstvene in delovne dokumentacije že v zgodnji fazi bolniške odsotnosti**, ki bi bila na voljo izvedencem v različnih postopkih in bi spremljala zavarovanca od začetka trajne aličasne nezmožnosti za delo do obravnave v postopkih pred invalidsko komisijo ZPIZ.“

S strani zavoda potekajo prizadevanja za uvedbo UDD že dve desetletji!

Samo reforma invalidskega zavarovanja je premalo

- S strani zavoda že desetletje opozarjamo, da je potrebna reforma invalidskega zavarovanja **v povezavi s spremembami tudi** zdravstvene zakonodaje, delovnopravne zakonodaje, zakona o varstvu pri delu itd. in da je potrebno zagotoviti, da bi postala pravica do poklicne rehabilitacije **res temeljna pravica** tudi v praksi in ne samo v teoriji.

Občutljivo področje

- Pomembno pa je, da se **k pripravi pristopi pravočasno** in da se zagotovi tudi ustrezen čas za implementacijo sprememb.
- **Gre za občutljivo področje**, saj je povezano z zdravstvenim stanjem posameznika v povezavi z delom, kjer imajo pomembno vlogo tudi delodajalci in izvedenski organi.

Ni bilo bistvenih sprememb

- Slovenija je edina država na teritoriju bivše skupne države, ki ima v bistvu še tak sistem invalidskega zavarovanja, ko je veljal v skupni državi.
- Bistvene spremembe so bile izvedene **samo na področju nadomestil iz invalidskega zavarovanja** in to z ZPIZ in ZPIZ-1, tako da imamo različno ureditev na tem področju, kar ni ustrezno.
- Z ZPIZ sta bila ukinjena dva inštituta invalidskega zavarovanja, **ki bi bila še sedaj zelo smiselna:**
 - **spremenjena delazmožnost in**
 - **neposredna nevarnost za nastanek invalidnosti**

POVPREČNA STAROSTNA POKOJNINA 7/2024

- Povprečna starostna pokojnina brez odtegnjene akontacije dohodnine, izplačana v juliju 2024, je znašala **901,36 EUR**
- Povprečna bruto starostna pokojnina brez uživalcev sorazmernega dela pokojnine in uživalcev delne pokojnine je v juliju 2024 znašala **1.019,04 EUR**
- Povprečna bruto starostna pokojnina s 40 ali več let pokojninske dobe brez uživalcev sorazmernega dela pokojnine in uživalcev delne pokojnine je v juliju 2024 znašala **1.120,46 EUR**

KDAJ UVELJAVITI PRAVICO DO POKOJNINE ?

KONEC LETA 2024 ALI V ZAČETKU LETA 2025?

- ▶ **višina uskladitev pokojnin v letošnjem letu (v letu 2024-8,8%)**
- ▶ **višina valorizacijskih količnikov v prihodnjem letu (odvisna od porasta neto plač v letu 2024)**
NE BO DOSEGEL 8,8 %

Kateri dejavniki lahko tudi vplivajo na višino pokojnine

- višina najugodnejšega zaporednega povprečja za izračun pokojninske osnove (po ZPIZ-1 na podlagi 18 letnega povprečja, po ZPIZ-2 pa 24), če pride v poštev še leto 2024, v primeru upokojitve v letu 2025,
- **prejemanje 40 % oz. 20 % starostne**
- **višina zmanjšanja pri predčasni pokojnini,**
- **dolžina dopolnjene pokojninske dobe (zaokroževanje dopolnjene pokojninske dobe na šest mesecev ali celo leto) in njena kakovost (zavarovalna, pokojninska, pokojninska doba brez dokupa),**
- **upoštevanje ugodnejšega vrednotenja pokojninske dobe brez dokupa,**
- **delna upokožitev,**
- **plača je v povprečju bistveno višja od pokojnine.**

Splošni informativni pokojninski kalkulator

- S splošnim informativnim pokojninskim kalkulatorjem lahko, brez registracije v informacijskem sistemu zavoda, na podlagi ročnega vnosa podatkov izvedete enostaven postopek simulacije informativnega izračuna predvidenega datuma izpolnjevanja pogojev za pridobitev pravice do starostne oziroma predčasne pokojnine po veljavnem zakonu in višine pričakovane pokojnine.
- Dostop do storitve je mogoč prek povezave: <https://www.zpiz.si/cms/content2019/splosni-informativni-izracun-visine-pokojnine>

Osebni informativni pokojninski kalkulator

- V osebni informativni pokojninski kalkulatorju lahko, z registracijo v informacijskem sistemu zavoda **s kvalificiranim digitalnim potrdilom oziroma s spletno prijavo SI-PASS**, pridobite **avtomatski informativni izračun** predvidenega datuma izpolnjevanja pogojev za pridobitev pravice do starostne oziroma predčasne pokojnine in pričakovane višine pokojnine, ki je izveden na podlagi vaših osebnih podatkov, zbranih v matični evidenci zavarovancev.
- Z ročnim vnosom podatkov o okoliščinah za znižanje starostne meje za pridobitev pravice do starostne pokojnine oziroma povečanja odstotka odmere pokojnine, morebitni zavarovalni dobi, dopolnjeni v tujini, ter predvidenem zavarovanju v prihodnosti in ocenjenih povprečnih neto mesečnih zneskih osnov **pa je mogoče izvesti tudi simulacijo osebnega informativnega izračuna**.
- Dostop do storitve osebni informativni pokojninski kalkulator je mogoč z uporabo sistema za varno elektronsko poslovanje Moj eZPIZ, ki se nahaja na povezavi <https://www.zpiz.si/cms/content2019/moj-ezpiz>

Druge nove storitve

- **eVloge za VSE** – strankam omogočena oddaja elektronskih vlog brez digitalnega potrdila.
- **Avtentikacija strank in storitev digitalnega prevzema dokumentov (SMS odprema)**
- **Digitalni pomočnik**
- **Povečana dostopnost vsebin spletišča za ranljive skupine uporabnikov**

STABILNO OBVEZNO ZAVAROVANJE

Zelo pomembno je, da se zagotovi stabilen, zaupanja vreden sistem obveznega zavarovanja, ob katerem pa naj se razvijajo dodatne oblike zavarovanj, ki bodo lahko nadomestile del izpada prihodka za čas po zaključeni aktivni dobi.

Dodatna zavarovanja ob stabilnem obveznem zavarovanju, nikakor pa ne dodatna zavarovanja namesto osiromašenega obveznega zavarovanja, ker lahko to pomeni osiromašeno preživljanje obdobja po upokojitvi.